

Advies aan de overheid: laat apothekers dure medicijnen goedkoop namaken

Als farmaceuten niet bereid zijn om hun geneesmiddelen tegen een aanvaardbare prijs op de markt te brengen, moet de overheid overgaan tot onorthodoxe maatregelen. Dat schrijft de Raad voor de Volksgezondheid en Samenleving (RVS) donderdag in een opmerkelijk rapport over de problematiek rond dure geneesmiddelen.

Ellen de Visser 9 november 2017, 18:00

Beeld anp

Geef apothekers de mogelijkheid om dure geneesmiddelen goedkoop na te maken, laat patiënten met een recept van de arts geneesmiddelen in het buitenland bestellen en zet farmaceuten voor het blok door andere bedrijven het recht te geven om het medicijn na te maken, schrijft de RVS. 'Nederland kan gidsland worden', aldus RVS-voorzitter Pauline Meurs.

Minister Bruno Bruins (Medische Zorg) zal later inhoudelijk reageren, maar zei bij de ontvangst van het rapport dat 'we moeten dwarsdenken en doordenken als we het huidige geneesmiddelenstelsel willen veranderen'.

De uitgaven aan dure geneesmiddelen (die alleen in het ziekenhuis worden verstrekt) stijgen jaarlijks met zo'n 10 procent, een situatie die onhoudbaar dreigt te worden. De RVS schrijft 'die ijzeren greep' te willen doorbreken en komt daarvoor met bijzondere voorstellen.

Machtspositie

Zo kan de overheid dwanglicenties verlenen, wat inhoudt dat andere farmabedrijven een geneesmiddel dat nog onder een octrooi valt mogen namaken. Landen zijn daar nog terughoudend in, uit vrees voor sancties van buitenlandse overheden die hun eigen industrie willen beschermen. Maar dat is onterecht, aldus de Raad: landen hebben het wettelijk recht om de volksgezondheid te beschermen en geneesmiddelen breed toegankelijk te maken. Onder meer de Verenigde Staten (medicijn tegen miltvuur) en Frankrijk (test voor borstkanker) maakten eerder met succes gebruik van dwanglicenties.

Zelf maken

Carin Uyl-de Groot, hoogleraar health technology assessment aan de Erasmus Universiteit, noemt dwanglicenties een goed idee wanneer farmaceuten hun monopoliepositie misbruiken. 'Ik vind dat het recht op zorg van de patiënt zwaarder weegt dan het octrooirecht van de farmaceut. Het is echter ongewis hoe een rechter daarover oordeelt. Het liefste regel je dit niet met dwanglicenties, maar via algemene Europese regels. Makkelijk zal dat niet zijn: in landen als Duitsland en Frankrijk zijn grote farmaceuten actief, met miljardenbelangen en een sterke lobby.'

Octrooien kunnen ook worden omzeild door apothekers zelf een duur medicijn te laten maken. De grondstoffen zijn veelal via internet te bestellen en apothekers mogen voor een individuele patiënt op medisch voorschrift medicijnen maken. De Raad geeft het voorbeeld van Orkambi, het dure medicijn tegen taaislijmziekte dat twee weken geleden na lange onderhandelingen alsnog werd vergoed.

De fabrikant vroeg 170 duizend euro per patiënt, per jaar, maar op de website alibaba.com bieden meer dan twintig, hoofdzakelijk Chinese bedrijven, de bestanddelen goedkoop aan. Apothekers schrikken nu terug voor het zelf bereiden van geoctrooieerde medicijnen, schrijft de RVS, omdat de kans groot is dat ze door de fabrikant kapot worden geprocedeerd. Als de overheid deze tactiek wil inzetten, zullen apothekers daartegen moeten worden beschermd, meent de Raad.

Bestellen in buitenland

Patiënten zouden daarnaast het recht moeten krijgen om zelf via internet goedkope medicijnen in het buitenland te bestellen. Nu mogen patiënten geneesmiddelen voor eigen gebruik in het buitenland kopen, maar ze moeten die zelf over de grens brengen. In Italië en Zwitserland hebben de ministers van Volksgezondheid onlangs besloten dat patiënten en hun artsen in het buitenland medicijnen mogen bestellen en laten bezorgen als ze geen toegang hebben tot die middelen, bijvoorbeeld omdat ze te duur zijn. Die kant zou het in Nederland ook op moeten, aldus de RVS.

De Raad denkt daarnaast dat de prijzen van de medicijnen omlaag kunnen als de enorme faalkans bij de ontwikkeling van nieuwe geneesmiddelen wordt verkleind. Dat ontwikkelingsproces is nu zeer inefficiënt: negen van de tien medicijnen valt af en dan gaat het steevast om middelen die in proefdieren wel effectief zijn, maar bij de mens niet blijken te werken. De laboratoriummuis blijkt een slechte voorspeller, schrijft de Raad: er moet

veel scherper worden gekeken of proefdiermodellen de ziekte bij de mens wel goed weergeven. Ook het delen van kennis tussen onderzoekers kan helpen. Nu wordt te veel dubbel werk gedaan.

Het klassieke argument tegen een strenge aanpak van farmaceuten is dat het de ontwikkeling van nieuwe geneesmiddelen ondermijnt, omdat investeerders zullen afhaken. De RVS deelt die angst niet. Als de prijzen scherp zijn - maar reëel - zal dat bedrijven juist prikkelen om sneller en goedkoper geneesmiddelen te maken, denkt de Raad, omdat zij hun winsten op peil willen houden.

Gerard Schouw, directeur van de Vereniging Innovatieve Geneesmiddelen, de brancheorganisatie voor geneesmiddelenfabrikanten, noemt de suggestie van de RVS om patiënten via internet medicijnen te laten bestellen 'onverantwoord en levensgevaarlijk.' De vereniging is ook bezorgd over het gemak waarmee de RVS apothekers wil stimuleren zelf geneesmiddelen te gaan maken. Dat kan voor een enkele patiënt, aldus Schouw, maar omdat controles op veiligheid en effectiviteit ontbreken, kan het nooit een alternatief zijn voor reguliere medicijnen.

Dwanglicenties zijn volgens hem alleen bedoeld als noodmaatregel bij gezondheidsbedreigende situaties. Niet voor niets noemde oud-minister Schippers van Volksgezondheid dat instrument in de Tweede Kamer 'een ultiem redmiddel'.